

**Ірина Єрко,
Роман Качаровський,
Надія Чир**

Особливості туристичної привабливості Горохівського району Волинської області

Досліджено особливості туристичної привабливості Горохівського району Волинської області. Розкрито особливості туристичної привабливості досліджуваного району. Проведено комплексний аналіз історико-культурної спадщини та природно-рекреаційного потенціалу. Розглянуто стан розвитку туристичної інфраструктури за окремими елементами. Здійснено аналіз закладів ресторанного господарства, визначено коефіцієнти забезпеченості. Охарактеризовано заклади побутового обслуговування, дозвілля та розваг району. Оцінено рівень розвитку транспортної інфраструктури та показано проблеми розвитку транспортної системи досліджуваної території. Показано зв'язок туристичного розвитку та інформаційного забезпечення Горохівського району. Виділено основні таксономічні одиниці туристичного мікрорайонування досліджуваної

території. Виокремлені проблемні питання структурних елементів галузі туризму району. Окреслено головні заходи щодо модернізації цих основних компонентів галузі та підвищення туристичної привабливості Волинської області.

Ключові слова: природно-рекреаційний потенціал, туристична привабливість, туристична інфраструктура, історико-культурна спадщина, Горохівський район, Волинська область.

Постановка наукової проблеми та її значення. Реалії економіки країни змушують до побудови відповідних елементів господарського комплексу України, що стануть основою забезпечення соціального та економічного розвитку прикордоння держави, зокрема Волинського регіону. У цьому аспекті туристична сфера є пріоритетною в загальному плані розвитку економічного комплексу. Дослідження туристичної привабливості окремих адміністративно-територіальних утворень, зокрема Горохівського району, є досить актуальним питанням. Це характеризується поєднанням унікальної історико-культурної спадщини, сучасних природно-рекреаційних ресурсів та рівня сформованості туристичної інфраструктури. Туристична привабливість є важливим чинником для формування туристичного продукту місцевого та регіонального значення, підвищення інвестиційної привабливості території, вирішення низки соціальних проблем.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Нині сучасні українські вчені велику увагу приділяють дослідженню туристичної галузі як перспективної для економіки держави. Зокрема, над дослідженнями туристсько-рекреаційного комплексу Волинської області загалом працювали Я. Б. Олійник [3], Л. М. Черчик [4], І. В. Єрко [3; 4], О. В. Міщенко [4]. Особливості оцінки туристично-рекреаційного потенціалу окремих районів Волинської області відзначаємо у публікаціях М. М. Мельничука, Н. В. Чир, З. К. Карпюк, Р. Є. Качаровського та О. В. Антипюк. Слід відзначити відсутність чітких проведених досліджень Горохівського району як туристичної дестинації, зокрема в питанні проведення повноцінної комплексної характеристики туристичної галузі цієї території.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка туристичної привабливості Горохівського району Волинської області, завдяки проведенню аналізу наявного сучасного туристично-рекреаційного потенціалу цієї території та рівня розвитку існуючої туристичної інфраструктури, визначенню її ролі у процесі формування конкурентоздатного туристичного продукту місцевого та регіонального значення.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Різновекторний розвиток галузі туризму сприяє інтенсивному розвитку та функціонуванню підприємств й організацій сфери оздоровлення та відпочинку, культури, транспорту, природоохоронної діяльності тощо. Нині галузь є містком до соціального та економічного відродження регіонів України, особливо на локальному рівні.

Горохівський район створений 20 січня 1940 р., розміщений у південній частині Волинської області. Площа району становить 1122 тис. км². Населення станом на 01.01.2018 року складає 50,7 тис. осіб; із них сільське – 36,6 тис. осіб (72,0 % від загальної кількості населення), міське – 14,1 тис. осіб (28,0 %) [2]. Адміністративно він включає 94 населених пункти, зокрема два міста (Горохів, Берестечко), два селища міського типу (Мар'янівка, Сенкевичівка) та 90 сіл. Формально на території району об'єднані територіальні громади – відсутні, проте Городищенська громада з центром в с. Городище Луцького району має у своєму складі населені пункти Бережанської, Михлинської та Угринівської сільських рад Горохівського району. Район межує з Іваничівським, Локачинським, Луцьким районами Волинської області, а також із Львівською та Рівненською областями.

На території Горохівщини багато лісів та природно-заповідних територій, що забезпечує наявність значних лісових, санаторно-курортних, мисливських та історико-культурних ресурсів. Значна кількість архітектурних й археологічних пам'яток, екскурсійних об'єктів, рекреаційних пунктів та місць короткотермінового відпочинку дають змогу розвивати пізнавальний туризм.

Наявні кліматичні умови й ресурси досить сприятливі для здійснення рекреації та туризму впродовж року. Середньорічна зимова температура -3,5 °С, а літня – +17,4 °С. Середньорічна кількість опадів – 560 мм. Слід відзначити, що період літньої рекреації дещо менший, ніж на інших

територіях України [1]. В межах території району протікає сім річок, найбільші: Стир (36 км), Липа (40 км), Полонка (17 км), Безіменна (21 км), Стрипа (12 км).

Бальнеологічні ресурси, які виділяються на Горохівщині, це: запаси лікувальних торфових грязей (м. Берестечко) (41,2 тис. м³), поклади сапропелевих грязей (озеро Божик) – 0,5 % від загальнообласних запасів [8]. З усіх земель району природоохоронного призначення – 3479,01 га та рекреаційного – 5,85 га. Мисливські угіддя становлять 90,5 тис. га. Лісистість території становить 9,8 % площі району. Серед лісових рекреаційних ресурсів виділяють переважно хвойні породи з домішкою дуба, які, як відомо, є дуже цінними в рекреаційному відношенні. Фауністичні ресурси вирізняються присутністю цінних видів лікувальних трав та дикорослих ягід. Місцеві ліси багаті на чорницю, малину, ожину, лохини тощо. Згідно інформації Управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації, в Горохівському районі розміщено 11 природоохоронних об'єктів місцевого значення загальною площею 3558,72 га, з них чотири заказники (3450,9 га): ландшафтний «Луга Рачинська» (37,7 га), загальнозоологічний «Бужанівська дача» (1512,0 га), орнітологічний «Холонів» (257,2 га) та гідрологічний «Гнила Липа» (1644,0 га); три ботанічні (1,62 га) пам'ятки природи – «Бук велетень» (0,01 га), «Бук патріарх» (0,01 га), «Ділянка лісу» (1,60 га); два заповідних урочища (89,7 га): «Холонів» (14,0 га) та «Красна гора» (75,7 га) й два парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (16,5 га): «Берестечківський» (4,5 га) та «Горохівський» (12,0 га) [1].

За даними Управління культури, з питань релігії та національностей Волинської ОДА, серед історико-культурних туристичних ресурсів Горохівщини виділяють велику кількість об'єктів, а саме: 63 пам'ятки історії та культури, 53 пам'ятки архітектури та містобудування, три пам'ятки монументального мистецтва (пам'ятники Богдану Хмельницькому у м. Берестечко й с. Мерва та пам'ятник Тарасу Шевченку у м. Берестечко) та 55 пам'яток археології. Серед пам'яток історії та культури найвизначнішими є: Вознесенська церква (мур.), 1844 р. та Меморіальний комплекс «Холм слави». Обеліск. Скульптурна група. Стела-стіна. Братські могили, 1967 р. ук м. Горохові; Троїцький костел (мур.), 1711 р., Келії Тринітарського монастиря, 1711 р., Троїцька церква (мур.), 1910 р.; Синагога (мур.), XVIII ст. в м. Берестечко; Іовлінська церква (дер.), 1902 р. у с. Борисковичі; Миколаївська церква (дер.), 1678 р. у с. Борочиче; Покровська церква (дер.), 1725 р. у с. Брани; Преображенська церква (дер.), 1765 р. у с. Квасів; Церква Різдва Богородиці (мур.), XVIII–XX ст. у с. Мерва; Миколаївська церква (мур.), 1638 р. у с. Охлопів; Покровська церква (дер.), 1880 р. у с. Перемиль; Георгіївська церква (мур.), 1854–1869 рр. у с. Піски; Михайлівська церква (дер.), 1783 р. у с. Смолява. Найвідомішими пам'ятками архітектури та містобудування є: Палац Плятерів (мур.), 1802 р. у м. Берестечко, Огорожа з брамою (мур.), кін. XIX ст. у с. Піски тощо. Пам'ятки археології представлені курганами «Маруха» та «Свята Текля» у м. Берестечко, у с. Ватин, Марковичі, Мислині та Галичани, поселеннями (с. Іванівка, с. Колмів, с. Марковичі тощо) та городищами (с. Борисковичі, с. Перемиль, с. Журавники, с. Звиняче тощо).

В районі функціонує чотири музеї: Горохівський народний історичний, відкритий у листопаді 1967 р. в м. Горохів, Берестечківський народний історичний музей, створений у 1961 р., відкритий у травні 1963 р. в м. Берестечко, етнографічний музей у с. Цегів, створений 2006 р. та музей історії с. Скриголово, функціонує з 1991 р. Музей у Горохові є історично-регіональним, завданням якого є поширення знань про культуру та мистецтво краю, її природу, історію та етнографію.

Осередки народних промислів району залишаються його візитівкою – вичинка шкіри (м. Горохів, м. Берестечко), інкрустація соломкою (сmt Сенкевичівка), писанкарство (с. Печихвости, с. Борисковичі) та столярство (м. Берестечко) [1].

В районі функціонує низка туристичних маршрутів, автомобільні:

- 1) м. Горохів→с. Скобелка→с. Шклинь→с. Губин Перший→с. Угринів;
- 2) м. Горохів→с. Цегів→с. Борисковичі→с. Брани→с. Борочиче→с.Скригове;
- 3) м. Горохів→с. Лобачівка→с. Смолява→с. Мерва→м. Берестечко→с. Перемиль→с. Піски→с. Пляшева;
- 4) Горохів→с. Журавники→с. Квасів→с. Охлопів;
- 5) Пішохідний м. Берестечком;
- 6) Пішохідний маршрут м. Гороховом.

Горохівський район знаходиться в Південному туристсько-інфраструктурному районі Волині[3]. За даними Департаменту економіки та європейської інтеграції Волинської ОДА, засоби тимчасового

розміщення представлені двома готелями (м. Горохів, м. Берестечко), однією агросадибою (с. Перемиль), двома оздоровчими комплексами: дитячий оздоровчий комплекс «Веселка» (с. Терешківці) та лікувально-розважальний комплекс «Водограй».

Коефіцієнт забезпеченості засобами тимчасового розміщення є пересічним в області й становить 0,44 од./км², чим істотно поступається Шацькому (10,54 од./км²), Луцькому (1,23 од./км²) та Ківерцівському (0,71 од./км²) районам. Кількість таких засобів розміщення постійно збільшується. Покращуючи підсистему туристської інфраструктури, слід істотно збільшити кількість закладів готельного господарства, особливо вздовж основних транспортних шляхів та у віддалених населених пунктах сільської місцевості. Досить дієвим заходом стане створення додаткових засобів розміщення (особливо поряд шляхів сполучення) на зразок мотелів, кемпінгів, агросадиб, молодіжних таборів, хостелів.

Коефіцієнт забезпеченості закладами ресторанного господарства становить 5,97 од./км², це середній показник в області, хоча порівняно з Луцьким (23,74 од./км²) та Іваничівським (10,23 од./км²) районами нижчий. Ресторанне господарство налічує 67 одиниць, з яких: 8 кафе на 499 місць, 6 барів на 274 місця, 53 їдальні на 2998 місць [2]. У районі наявна досить розгалужена мережа підприємств ресторанного господарства, проте більша частина цих об'єктів має досить застарілу матеріально-технічну базу. Для цього слід контролювати кількість однотипних закладів у різних сільських громадах, аби вони створювали конкурентне середовище в галузі та забезпечували надання населенню відповідних послуг із харчування.

Закладами дозвілля та розваг району є 18 будинків культури, 26 клубів, 45 бібліотек та чотири музеї, що охоплюють більшу частину населених пунктів, основні ж культурні центри це Горохів та Берестечко [2]. Коефіцієнт забезпеченості цими закладами середній (8,79 од./км²), хоча й нижчий, ніж у Луцькому (10,72) та Іваничівському (10,23) районах. Кількість місць у клубних закладах – 24, бібліотечний фонд налічує 758 книг на 100 осіб, що теж є посереднім показником.

Цей елемент туристичної інфраструктури використовується не на повну потужність, через те, що більшість об'єктів вже сьогодні потребують модернізації матеріально-технічної бази. В умовах передачі повноважень на місця, кожна сільська громада повинна визначити основні пріоритети культурного розвитку своїх територій, зосередивши увагу на певних (найбільш поширених і характерних для цих територій) видах культурного дозвілля. Це дало б змогу зосередити наявні в громаді ресурси на розвиток конкретного виду діяльності, удосконалення інфраструктурного забезпечення та рекламно-інформаційного забезпечення цієї діяльності, що, у свою чергу, сприяло б залученню туристів.

Коефіцієнт забезпеченості торговельними закладами високий і становить пересічно 11,41 од./км², що менше, ніж у Любешівському районі (12,89 од./км²). При цьому обслуговування здійснює 434 торговельних підприємств [2]. Система торгівлі району повинна бути удосконалена й спиратися на потреби місцевого населення і туристів.

Сфера побуту охоплює 21 підприємство [2]: хімчистка, перукарні, комбінати побутового обслуговування, ательє з пошиття одягу, з ремонту мобільних телефонів, фотоательє, майстерні з ремонту взуття тощо. Коефіцієнт забезпеченості становить 1,87 од./км², що менше, ніж у Ковельському та Луцькому районах Волинської області.

Туристські підприємства району – це одна туристична фірма (м. Горохів), коефіцієнт забезпеченості – 0,08 од./км². Спортивні об'єкти – стадіон «Колос» (м. Горохів), міні-футбольне поле (м. Горохів), волейбольні, гандбольні та футбольні майданчини (м. Горохів, м. Берестечко, смт Сенкевичівка, с. Скобелка, с. Мерва, с. Піски, с. Цегів, с. Скобелка, с. Квасів, с. Журавники), футбольне поле зі штучним покриттям (м. Горохів).

Систему банківського обслуговування району формують 16 відділень (міста Горохів та Берестечко, смт Сенкевичівка та смт Мар'янівка, с. Мерва, с. Піски, с. Звиняче, с. Цегів, с. Скобелка) та філій банків, 14 банкоматів. Найбільша мережа фінансових установ є у ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль» (м. Горохів). Коефіцієнт забезпеченості цими закладами становить 1,43 од./км². Це нижчий показник, порівняно з Луцьким (19,72 од./км²) та Ковельським (3,02 од./км²), Володимир-Волинським (2,41 од./км²) районами. Страхування забезпечується державним оператором ринку НАСК «Оранта» (м. Горохів). Для залучення більшої кількості туристів необхідно у короткий термін створити передумови до розширення мережі банкоматів та терміналів у всіх селах району.

В районі існує розгалужена транспортна мережа автодоріг та залізниць, розташовані дві автостанції (м. Горохів, м. Берестечко) та три залізничні станції (сміт Сенкевичівка, с. Звиняче, с. Борочиче). В районі є по п'ять автозаправних станцій (м. Горохів, с. Мерва, с. Піски, с. Скобелка) та станцій технічного обслуговування автомобілів (м. Горохів, с. Скобелка). Коефіцієнт забезпеченості складає по 0,44 од/км² відповідно.

За інформацією Служби автомобільних доріг у Волинській області, станом на 01.01.2018 р. їх загальна протяжність сягає 489,0 км (зокрема з твердим покриттям 467,5 км або 95,6 %), державного значення 107,5 км, (зокрема з твердим покриттям 107,5 км або 100 %), а місцевого значення – 381,5 (зокрема з твердим покриттям 360,0 км або 94,4 %). Автомобільні дороги державного значення – це національна Н-17 (38,5 км) та територіальні (69,0 км) Т-03-02, Т-03-11 та Т-18-02, що повністю забезпечені твердим покриттям. Дороги місцевого значення – це обласні (175,5 км) та районні (206,0 км) автошляхи з твердим покриттям відповідно 171,1 та 188,9 км або 97,5 % і 91,7 % [2]. Коефіцієнт забезпеченості транспортної доступності склав 0,436 км/км². Зв'язок забезпечується 37 поштовими відділеннями УДППЗ «Укрпошта», відділенням «Нової Пошти» (м. Горохів, м. Берестечко), сервісного центру ПАТ «Укртелеком» (м. Горохів) та операторами мобільного зв'язку ПрАТ «МТС Україна» й ПрАТ «Київстар» (м. Горохів).

Основними проблемами транспортної інфраструктури та зв'язку є значна невідповідність транспортно-експлуатаційних характеристик автомобільних доріг у сільській місцевості сучасним вимогам, що істотно позначається на зниженні пропускної спроможності основних автошляхів регіону. В районі виділяють Горохівський та Берестечківський туристсько-інфраструктурні пункти [3]. Останній є пізнавальним. Для першого характерні будиночки, у якому перебував ревком у 1920 р., Ландшафтний парк XIX ст., Воскресенська церква 1844 р., для другого – Теклівський годинник XVII ст., історико-меморіальний музей «Козацькі могили».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, основними проблемами розвитку туристичної привабливості Горохівського району Волинської області є: зменшення купівельної спроможності споживачів; нераціональне використання природних ресурсів; низький рівень маркетингових досліджень у сфері туристсько-екскурсійної діяльності району; застарілі підходи до управління туристичною сферою тощо. Серед перспектив виділимо: можливість створення маршрутів із включенням територій сусідніх держав, залучення як внутрішніх, так і іноземних інвесторів до розбудови матеріальної бази із забезпечення розвитку альтернативних видів туризму, утворення інфраструктури туризму в зонах міжнародних і внутрішніх транспортних коридорів на території району тощо.

Джерела та література

1. Волинь туристична : путівник. – К. : ТОВ «Світ Успіху», 2008. – 364 с.
2. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
3. Олійник Я. Б. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області : монографія / Я. Б. Олійник, І. В. Єрко. – Луцьк : ПрАТ «Волин. обл. друкарня», 2014. – 164 с.
4. Черчик Л. М. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : монографія. Ч. 1 / Л. М. Черчик, О. В. Міщенко, І. В. Єрко. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 128 с.

References

1. Volyn turystychna : putivnyk. – K. : TOV «Svit Uspikhu», 2008. – 364 s.
2. Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
3. Oliinik Ya. B. Suspilno-geografichne doslidzhennia turystychnoi infrastruktury Volynskoi oblasti : monografiia / Ya. B. Oliinik, I. V. Yerko. – Lutsk : PrAT «Volyn. obl. drukarnia», 2014. – 164 s.
4. Cherchuk L. M. Turystychno-rekreatsiinyi kompleks Volynskoi oblasti: peredumovy rozvytku : monografiia. Ch. 1 / L. M. Cherchuk, O. V. Mishchenko, I. V. Yerko. – Lutsk : Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2014. – 128 s.

Ерко Ирина, Качаровский Роман, Чир Надежда. Особенности туристической привлекательности Гороховского района Волынской области. Исследованы особенности туристической привлекательности Гороховского района Волынской области. Цель исследования – оценка туристической привлекательности исследуемого района. Проведен комплексный анализ историко-культурного наследия и природно-рекреационного потенциала. Исследовано состояние развития туристической инфраструктуры по отдельным элементам. Охарактеризованы средства временного размещения района. Проведен анализ заведений ресторанного хозяйства, определены коэффициенты обеспеченности. Охарактеризованы учреждения бытового обслуживания, досуга и развлечения района. Описано транспортную инфраструктуру, охарактеризованы транспортные магистрали района. Исследована связь и информационное обеспечение Гороховского района. Определены к которому туристско-инфраструктурному району принадлежит территория и какие таксономические единицы включает. Выделены проблемные вопросы структурных элементов сферы туризма района. Определены главные мероприятия по модернизации этих элементов отрасли и повышение туристической привлекательности Волынской области.

Ключевые слова: природно-рекреационный потенциал, туристическая привлекательность, туристическая инфраструктура, историко-культурное наследие, Гороховский район, Волынская область.

Ierko Iryna, Kacharovsky Roman, Chir Nadiya. Features of Tourist Attraction of Gorokhiv District of the Volyn Region. The features of the tourist attractiveness of the Gorokhiv district of the Volyn region are investigated. The features of the tourist attractiveness of the studied area are revealed. A comprehensive analysis of the historical and cultural heritage and natural-recreational potential has been carried out. The state of development of tourism infrastructure by individual elements is investigated. The facilities of temporary accommodation (residence) of the district are characterized. The analysis of restaurants has been carried out, the coefficients of providing restaurants are determined. The institutions of consumer services, leisure and entertainment of the district are characterized. The transport infrastructure is described, the problems of development of the transport system of the investigated territory are shown. The link between tourism development and information provision of Gorokhiv district is shown. The main taxonomic units of the tourist micro-area of the studied territory are allocated. The problem issues of structural elements of the tourism sector of the district are highlighted. The main measures to modernize these elements of the industry and increase the tourist attractiveness of the Volyn region are identified.

Key words: natural-recreational potential, tourist attraction, tourist infrastructure, historical and cultural heritage, Gorokhiv district, Volyn region.